

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

УКРАЇНА ЯК ГЕОПОЛІТИЧНА РЕАЛЬНІСТЬ: ПОЛІТИКА, ЕКОНОМІКА, ПРАВО

*Матеріали VI Міжнародної
науково-практичної конференції,
м. Київ, МАУП, 29 березня 2012 р.*

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2012

Редакційна колегія:

Подоляка А. М., д-р юрид. наук, доц. — головний редактор

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник
головного редактора

Медвідь Ф. М., канд. філос. наук, проф. — заступник головного
редактора

Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

*Рекомендовано до друку Вченою радою Міжрегіональної
Академії управління персоналом (протокол № 5 від 21.05.12)*

Україна як геополітична реальність: політика, економіка, право: Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, МАУП, 29 березня 2012 р. / редкол. : А. М. Подоляка (голов. ред.), М. Ф. Головатий (заст. голов. ред.), Ф. М. Медвідь (заст. голов. ред.), А. А. Ігнатченко (відп. ред.). — 2012. — 130 с. : іл. — Бібліогр. в кінці ст. [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2012.

У пропонованому збірнику статей розглядаються сучасні проблеми політичної суб’єктності української нації, геополітичні реалії нової української держави. Висвітлюється роль різних складників та компонентів, що зміцнюють геополітичні позиції України в постбіполярному світі.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, хто цікавиться геополітичними можливостями України як сучасної світової потуги.

© Міжрегіональна Академія управління
персоналом (МАУП), 2012

© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2012

ЗМІСТ

Головатий М. Ф.

*Концептуальні засади політичної теорії
та методів її дослідження.....* 4

Пиляев И. С.

*Украина как геополитическая реальность:
современные тенденции.....* 15

Варзар І. М.

*Політико-теоретичний феномен “національна ідея”
у політолого-етнологічній парадигмі* 23

Недюха М. П.

Правова ідеологія українського суспільства: шляхи модернізації 40

Чернуха Н. М.

*Соціальна мобілізація сучасних студентів
засобами інтеграційних процесів у освіті.....* 56

Медвідь Ф. М.

Національні інтереси України в умовах постбіполярного світу..... 64

Бахов І. С.

Роль міжкультурної комунікації у полікультурному суспільстві ... 74

Шестопалова І. О.

*Роль іноземних мов у світлі транснаціональної
соціальної мобільності студентів* 82

Мірошниченко Ю. Р.

Політико-правові засади української моделі форми правління 88

Журжа І. В.

*Українсько-польські двосторонні відносини у 90-х рр. XX ст.:
історія та основні напрями розвитку* 102

Юсеф Н. Н.

Ближний Восток в современных геополитических реалиях..... 108

Дікарев О. І., Чжан Веньджун

*Геоелекономічний вимір зовнішньоекономічної діяльності
України та КНР* 115

Касьянова С. П.

*Елементи мультикультурності як впливові чинники
української геополітичної реальності* 123

Н. М. ЧЕРНУХА

д-р пед. наук, проф.

Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ

СОЦІАЛЬНА МОБІЛІЗАЦІЯ СУЧАСНИХ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ОСВІТІ

Україна як геополітична реальність: політика, економіка, право, 2012, 56–63

Для професійного росту, успішної життєвої самореалізації та просування із однієї верстви в іншу або із одного соціального класу в інший має значення “відмінність в стартових можливостях”. Звісно, для оцінки соціальної мобільності використовуються показники її швидкості та інтенсивності. Під швидкістю мобільності розуміють число страт, які проходив індивід за певну одиницю часу. Наприклад, одна людина за п’ять–сім років після закінчення вищого навчального закладу стає керівником великого підприємства, а інша — лише начальником цеху.

Швидкість соціального переміщення у першого значно вища, ніж у другого. Те саме стосується і руху вниз, переміщення з високого соціального становища (втрата здоров’я, нещасний випадок, невдача і багато іншого) в більш нижчі верстви соціальної стратифікації.

Інтергенераційна мобільність вказує на відносини позицій індивідів до позицій їх батьків, а інтрагенераційна — на відповідність позицій, які займаються одним й тим же індивідом в різні моменти його трудового життя.

Доцільно акцентувати увагу на тому, що картина сучасного світу представлена сьогодні як інтеграційна цілісність, багато-

мірна, динамічна, метафорична за способом відображення сукупність взаємозв'язків між людиною та світом.

Без сумніву, ставлення людини до світу включає в себе не тільки раціонально-логічну, а й емоційно-ціннісну складову.

Як свідчить життєва практика останніх років, одним із найбільш продуктивних шляхів осмислення просторово-часових та сутнісних вимірів життя є гуманітарна освіта, звернена, перш за все, до духовних можливостей людини, її морально-етичного та художньо-естетичного розвитку, що є суттєвим і значущим підґрунтям для сучасної мобільності молоді.

Поняття соціальної мобільності було введено в соціологічний обіг П. Сорокіним у 1927 р. З того часу воно достатньо активно використовується в різних наукових дослідженнях і означає, зокрема, переміщення індивідів між різними рівнями соціальної ієрархії, яка визначається зазвичай з точки зору широких професійних і соціально-класових категорій.

Варто зазначити, ступінь соціальної мобільності часто використовується як показник рівня відкритості й рухомості суспільства і, навпаки, його консервативності, замкнутості.

За часів СРСР соціальна мобільність найчастіше проявлялася в можливості перейти з лав робітників і селян у клас інтелігенції або управлінців, починаючи з майстра і закінчуючи, найвищими державними і партійними чиновниками.

У цілому можна стверджувати, що в суспільстві торговельно-ринкових відносин можливість переходу людини з однієї соціальної позиції в іншу не визначається лише родовими ознаками, а багато в чому залежить від самої людини, її активності, творчих здібностей, таланту та вольових якостей. Саме наявність або відсутність таких здібностей і якостей визначає рух людини з однієї верстви в іншу.

Існує два основних типи соціальної мобільності: *горизонтальна* і *вертикальна*.

Під горизонтальною соціальною мобільністю або переміщенням розуміється перехід індивіда або соціального об'єкта з однієї соціальної групи в іншу, яка розташована на одному й тому ж рівні.

Під вертикальною соціальною мобільністю розуміються ті відносини, які виникають при переміщенні індивіда або соціального об'єкта з однієї соціальної верстви в іншу.

Виділяють два види соціальної мобільності:

- мобільність як добровільне переміщення або циркуляція індивіда в межах соціальної ієрархії,
- мобільність, яка зумовлюється структурними змінами (наприклад, індустріалізацією, і демографічними факторами тощо).

У межах досліджень мобільності розглядаються рівні і зразки мобільності (“близька” — між суміжними ієрархічними ступенями і “дальня” — між віддаленими), а також те, на які позиції хто переміщується, і що визначає відбір при переміщенні.

Саме гуманітарна освіта створює найбільш сприятливі умови як для інтеграційних зв'язків в освіті, так і для забезпечення успішної мобільності сучасної особистості.

Зазначимо, поняття інтеграції не є новим. Прогресивні педагоги Я. Коменський, К. Ушинський, О. Герцен, П. Каптерєв, В. Сухомлинський та ін. протягом багатьох років підкреслювали важливість зв'язків між навчальними предметами для відображення цілісної картини світу та створення умов для правильного світосприйняття, а також необхідність узагальненого пізнання й цілісності пізнавального процесу, що без сумніву прямо стосується мобільності особистості у будь-якому соціумі.

Останнім часом плідно над проблемою інтеграції в освіті працюють сучасні науковці І. Бех, М. Васильєв, Н. Васильєва, Т. Власенко, В. Доманський, В. Загвязинський, М. Іванчук, В. Івченко, А. Карпов, Т. Лагунова, О. Руднянська, І. Свистунов та ряд інших.

Суть інтеграції полягає у відновленні, заповненні і створенні цілісності, що у сукупності має свою структуру і певні функції. Дуже часто інтеграція протистоїть стихійним проявам сил суспільства. Також інтеграція розглядається як процес, результатом якого є досягнення єдності й цілісності, по-

годженості у середині системи, заснованої на взаємозалежності окремих спеціалізованих елементів.

Розділяючи думку багатьох науковців, які працюють над питанням інтеграції, взаємодії у галузі освіти, відзначимо, що на сучасному етапі модернізації освіти в Україні саме інтеграційні процеси є і повинні стати одним із найбільш оптимальних та ефективних шляхів реалізації завдань, поставлених перед усіма, хто займається проблемами освіти та у забезпеченні сучасної мобільності молоді як в умовах сьогодення, так і на перспективу.

Усвідомлюючи, що життя — це безперервна причетність людини до навколишнього світу, варто зазначити, що *homo sapiens* не можна уявити поза навколишнім середовищем. Його здійснення можливе лише завдяки такій причетності, як множині певних зв'язків. Саме тому часто говорять про життєву гармонію, інтеграцію, які визначають різнобічний розвиток суб'єкта завдяки пізнанню, переживанню ним світу та орієнтації стосовно поведінки й діяльності в ньому, тобто забезпеченні успіху, особистісної соціальної мобільності [2, с. 16].

Поділяємо думку відомого вченого, академіка НАПН України Івана Дмитровича Беха про те, що комунікація людини зі світом у часовому діапазоні звично осмислюється у категоріях “теперішнє” і “майбутнє”. Життя людини, з одного боку, спрямоване на задоволення потреб у самозбереженні й самозабезпеченні. Вона може повністю розчинитися у турботах про ці насущні проблеми, а отже, обмежити власне життя лише теперішнім. Якраз задля задоволення згаданих спонук, тобто для особистої користі, людина все більше підкоряє світ. Утилітарно спрямоване підкорення людиною довкілля призводить до того, що базовий зміст її життя зводиться загалом до вимог індивідуальної самореалізації. При цьому вибір людиною певного роду занять ґрунтується виключно на теперішньому переживанні. З іншого боку, природа людини, як свідомої особистості, змушує її не обмежуватися теперішнім, а й замислюватися над власним майбутнім крізь призму

більш чи менш віддалених ідеалів, цілей та суспільно значущих планів стосовно життєвого шляху [2, с. 16–17].

Звісно, безпосереднє відношення до вищезазначеного має успішна соціальна мобільність людини.

Зауважимо, у сучасному непростому, суперечливому соціумі до загальнолюдських цінностей належать: здоров'я, цікава робота, щасливе сімейне життя, матеріально забезпечене життя, наявність хороших та вірних друзів, творчість, любов, пізнання, впевненість у собі, активна життєдіяльність, громадське визнання, свобода, як незалежність, у вчинках та діях, самотійність, як незалежність, у вчинках та судженнях, життєва мудрість, краса природи та мистецтва тощо.

Звісно, кожен вибудовує свою ієрархію цінностей самотійно, і важливо, щоб головним принципом ставлення до інших людей була саме толерантність, яка інтегрує ряд особистісних рис успішної і порядної людини, тобто формує й забезпечує, зокрема, мобільність особистості у соціумі.

Без сумніву, сучасна гуманітарна освіта об'єднує людей, інтегрує їх, вона є толерантною за своїм потенціалом, долає спеціалізацію, яка нерідко роз'єднує всіх. До цінностей гуманітарної освіти цілком закономірно ми можемо віднести толерантність як здібність людини розуміти та цінувати культури різних народів та епох, уміло користуватися словом для розуміння, взаємодії та співробітництва і, безперечно, соціальну мобільність кожної особистості.

Багаторічна освітня практика доводить, що гуманітарна освіта, в основі якої лежить любов до слова, розвиває в людині любов до пізнання, створює умови для формування толерантності, як інтеграційної якості успішної особистості, і найбільш ефективно саме гуманітарна освіта забезпечує сучасну мобільність молоді.

Аналізуючи освітню практику за останні 10–20 років, дозволимо собі стверджувати, що головним в сучасній гуманітарній освіті є цінність, яка базується на інтеграції у людських відношеннях, як безперервний зв'язок поколінь, як збереження класичних культурних сенсів та створення нових, сучасних.

Зауважимо, цінності не передаються таким шляхом, як знання. Шлях засвоєння цінностей перебуває в площині емоційного досвіду, пам'яті серця тощо. Адже повнота переживань кожного моменту життя, здібність задовольнятися ним відкривають людині багатогранність зв'язків зі світом, розвивають бажання роздумувати про сенс життя як про найвищу цінність, що, безперечно, найбільш вдало проходить саме в інтеграційній взаємодії, зокрема, у вищій школі і є суттєвим підґрунтям забезпечення сучасної мобільності молоді.

У історико-педагогічному контексті вищої педагогічної освіти ХХІ століття діяльність педагогів, вчених та їх орієнтація на діалоговий стиль викладання, на інтеграцію в освіті розглядається як педагогічний факт та об'єкт сучасного науково-теоретичного осмислення.

Зауважимо, духовний досвід, основні моральні аспекти навчання та виховання найбільш ефективно передаються не в словах, не в поняттях, не в повчаннях, а, перш за все, у способі поведінки, в практиці, в діях, котрі дозволяють займати активну позицію в будь-якому соціумі та, відповідно, приносити користь і, звісно, мати успішну соціальну особистісну мобільність.

У сучасній освітній практиці, інтеграційна взаємодія, діалогова позиція педагога, вихователя, наставника, їх активна діяльність саме в інтеграційній площині, стає необхідною умовою успішного професійного становлення майбутнього фахівця та забезпечення впродовж всього життя успішної мобільності.

Аналіз досліджень видатних вчених дав можливість виділити наступні тенденції вивчення проблеми інтеграції та діалогу в освіті і визначити їх у якості способів забезпечення сучасної мобільності молоді.

Тенденція перша — підвищення інтересу суспільства, філософії, науки до людини призвело до актуалізації інтересу до діалогу, тому що підвищення інтересу до людини як до суб'єкта пізнання і діяльності викликає стремління до усві-

домленого пізнання діалогу, володіння пояснювальною і передбаченою силою.

Друга тенденція — інтеграційні процеси в освіті значно розширили термінологічний смисл поняття “діалог”, який дав назву діалоговому стилю навчання і ввійшов у тексти педагогічних досліджень. У контексті філософії діалог — це специфічний спосіб реалізації сутності людини, всезагальне визначення гуманітарного спрямування, неподільного його початку; унікальний всеосяжний спосіб існування культури і людини в культурі, ситуація пошуку і смислу цінностей.

Важливо відзначити, що саме в атмосфері діалогу виникає становлення людини, творіння цінностей її духовного життя.

Таким чином, у проблематиці освіти діалог розглядається як ціль, результат і зміст освіти, спосіб пізнання дійсності і дидактико-комунікативне середовище, що забезпечує рефлексію і самореалізацію людини та сучасну мобільність молоді взагалі.

Третя тенденція — потреба професіональної і загальноосвітньої школи, гімназій та ліцеїв, інших сучасних форм навчання у діалогових формах навчання, діалоговому стилі викладання. Запровадження сучасних педагогічних технологій формує потребу в педагогіці, яка володіє діалогом як необхідним, переконливим та перспективним методом.

Тенденція четверта — інтеграційний підхід до вивчення діалогу зробив його “ключем”, способом становлення толерантності як поваги і прийняття культур різних народів. Діалог “відкриває” пізнання життя “як участь в діалозі” зі світом, людьми, самим собою.

П’ята тенденція пов’язана з розумінням складного впливу на внутрішній світ людини, тому що духовні цінності не можна передати шляхом пояснення, завчання, наказу, строгого контролю, зовнішнього цілепокладання. Вони формуються в житті усвідомленням життєтворчості, певним вчинком, діючим співпереживанням, відповідальним ставленням до свого покликання, “спасительным недовольством собой” (А. Ухтомський), “постоянным усилием стать человеком” (М. Мамардашвили).

Таким чином, деякі наші теоретичні та практичні напрацювання дають підстави стверджувати, що саме гуманітарна освіта, діалогова форма навчання, інтеграційні процеси у сучасному освітньому просторі, звернені до духовних можливостей людини, її естетичного і художньо-естетичного розвитку, є одним із найпродуктивніших шляхів досягнення просторово-часових і сутнісних вимірів життя, основою формування успішної толерантної особистості, достатньо високого рівня її соціальної мобільності.

Література

1. *Бахтин М. М.* Эстетика словесного творчества. — М., 1979. — 233 с.
2. *Бех І. Д.* Життя особистості у духовному діапазоні // журнал “Рідна школа”. — листоп. 2009, К. — С. 7–17.
3. *Буш Г.* Диалогика и творчество. — Рига, 1985. — 189 с.
4. *Галицких Е. О.* От сердца к сердцу: Мастерские ценностных ориентаций. — СПб., 2002, — С. 19–29.
5. *Гершунский Б. С.* Философия образования в XXI веке. — М., 1997. — 311с.
6. *Кільова Г. О.* Використання новітніх технологій у системі навчання та виховання студентської молоді // Журнал “Освіта Донбасу”, № 6 (149) 2011. — С. 43–49.
7. *Мамардашвили М.* Этика мышления. — М., 2000. — 405 с.
8. *Педагогіка вищої школи: Навч. посіб.* / За ред. д-ра пед. наук, проф. З. Н. Курленд. — К.: Знання, 2007. — 217 с.
9. *Ухтомский А. А.* Доминанта души. Рыбинск, 2000. — 146 с.
10. *Учитель и ученик: Возможность диалога и понимания.* — Т. 2 / Под общ.ред Л. И. Семиной. — М., 2002. — 451 с.
11. *Фромм Э.* Гуманістичний психоаналіз // Спб.: Питер, 2002. — 544 с.